

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรการเศรษฐศาสตร์และสังคมในการสร้างแรงจูงใจแก่ชุมชนบนพื้นที่สูงในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ ได้ศึกษาในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ป่าแป๋ และขุนตื้นน้อย โดยการจัดประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นตัวแทนชุมชน การรวบรวมแนวปฏิบัติที่ดีทั้งจากในและต่างประเทศ และการจัดทำแปลงทดสอบการผลิตพืช โดยมีผลการศึกษาบริการระบบนิเวศ ๑๗ ประเภท แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ แหล่งผลิตเสบียง การควบคุมกลไกระบบนิเวศ แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและพันธุ์กรรม และ ๔) สถานที่พักผ่อน รวมทั้งลักษณะเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ ๙ ประเภท และเครื่องมือสังคม ๒ ประเภท สำหรับขั้นตอนการใช้มาตรการเศรษฐศาสตร์และสังคมมีทั้งหมด ๖ ขั้นตอน คือ ๑) การวิเคราะห์แรงกดดันทั้งจากภายในภายนอกชุมชน ๒) การเลือกบริการระบบนิเวศ ๓) การเลือกเครื่องมือเศรษฐศาสตร์และสังคม ๔) การประเมินความเป็นไปได้ของเครื่องมือ ๕) การจัดทำข้อตกลงด้านบริการระบบนิเวศ ๖) กลไกการบริหารจัดการ ผลการทดสอบขั้นตอนปฏิบัติในพื้นที่นำร่อง พบว่าบริการระบบนิเวศที่มีศักยภาพของบ้านปางมะโอและป่าแป๋ คือการคงรักษาระบบนิเวศป่าไม้ในสวนเมืองและกาแฟ ที่ถูกกดดันจากราคาเมืองตกต่ำและภาระหนี้สินที่สูง โดยได้ทดสอบมาตรการลดภาระหนี้สินร่วมกับ ธกส. ภายใต้โครงการธนาคารต้นไม้ ที่มีผลการจ่ายค่าตอบแทนให้ชุมชนบ้านปางมะโอและป่าแป๋ จำนวน ๒๘๑,๓๒๗ บาท และ ๑๑๗,๙๕๐ บาท ตามลำดับ ส่วนที่บ้านขุนตื้นน้อยได้ทดสอบการอุดหนุนการจัดทำแปลงนาขั้นบันไดเพื่อทดแทนการใช้พื้นที่ปลูกข้าวไร่ในระบบไร่หมุนเวียน และถ่ายทอดความรู้การผลิตพืชอาหารหลักเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวด้วยระบบการปลูกที่ใช้พื้นที่และทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรนำร่องส่งมอบพื้นที่ปลูกข้าวไร่เดิมเป็นป่าอนุรักษ์ในปีแรก จำนวน ๑๓.๓ ไร่ โดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมปลูกป่าฟื้นฟูในพื้นที่แห่งนี้

คำสำคัญ : แรงจูงใจ ระบบนิเวศ พื้นที่สูง